

Foarte adeseori, vorbind despre tehnica teatrală, avem în vedere, în primul rând, orga de lumini sau scena turnantă. Foarte adeseori, vorbind despre ritmul și intensitatea unui spectacol, gândul nostru merge, mai ales, spre acel personaj nevăzut, dar prezent în orice piesă, care este regizorul. Mai cu seamă regizorului îi cerem ca o lucrare dramatică să aibă mișcare, ca situațiile să nu se destrame în vorbărie, ca firele intrigii să se înnoade fericit. Nimeni nu-și propune, desigur, să neglijeze importanța luminii și a sunetului într-un spectacol, după cum nimeni nu vrea să absolve regizorul de misiunea pe care e chemat să și-o asume. Numai că, în absența unei piese perfect construite, tot ceea ce va face cel mai experimentat regizor, aflat în posesia celui mai modern aparat tehnic, va fi insuficient. A introduce și a elimina personajele din scenă, a pregăti „loviturile de teatru“, a justifica deznodământul cu invenție dramatică rămân, totuși, obligații ale scriitorului... Vorba lui Jules Renard: „Orice s-ar spune, meseria de om de teatru este totuna cu aceea de dramaturg“. Să fim înțeleși: tehnica teatrală nu constituie o noțiune compromisă, nu constituie o valoare de-al doilea rang. Se spune uneori despre un scriitor pe care vrei să-l învinuiești de mediocritate că este numai un bun meserias, fiindcă, firește, o tehnică, oricât de prestigioasă, este încă insuficientă pentru a comunica emoția. Dar nici o operă realmente valoroasă nu se poate crea în disprețul instrumentelor de lucru specifice artei.

Există un prag minimal de meșteșug, absolut necesar oricărui dramaturg. A refuza să te preocupe de problemele tehnicii teatrale pe motiv că piesa la care lucrezi îți pune întrebări mai serioase este mai mult decât un simptom de dilentantism, este un mod defectuos de a înțelege teatrul.

Scriu aceste rânduri pentru că am întâlnit de curând, în piesa unui debutant, următoarea indicație: „Las pe seama ingenuității regizorului gradarea acțiunii“ — ceea ce mi s-a părut, mai întâi, un compliment excesiv, apoi, unul dintre acele elogii depuse pentru a fi fructificate într-o zi, în fine,

o laudă putînd fi oricînd preschimbată într-o injurie. Că un proaspăt dramaturg înțelege să apeleze în acest mod la sprijinul directorului de scenă nu e atât de grav cît faptul că pînă și scriitorii noștri aflați la a doua sau a treia piesă arată uneori dezinteres față de legile elementare ale teatrului.

Sînt piese unde autorul povestește o acțiune sau ilustrează o idee, dar nu urmărește ciocnirea dramatică. Personajele nu au posibilitatea să se definească într-un conflict limpede, pregnant și ascendent, ele fiind proiectate cînd în trecut, cînd în viitor. În paranteză fie zis, metoda anticipărilor și a retrospectivelor, pentru a nu deveni o soluție comodă de a escamota înfățișarea directă a unei intrigi, presupune o solidă știință a teatrului. Căci nu poți polemiza cu normele lui fără a le stăpîni desăvîrșit. Și, de altfel, mi se pare că a început să se abuzeze de acest fel de construcție dramatică, ce pare lesnicioasă, dar e dintre cele mai grele.

Sînt rigide, inerte și ineficiente vechile cadre ale tehnicii teatrale? Să le înlocuim cu altele noi și creatoare, fără însă a prelua, în chip întîrziat, cutezanțele altor dramaturgi și, mai cu seamă, fără a uita că unul dintre izvoarele de energie artistică ale teatrului este de a da spectatorului posibilitatea să ia cunoștință de un fapt de viață direct de la sursă, ca și cum atunci s-ar petrece pentru întîia oară.

Una dintre cele mai ascultate emisiuni ale radioteleviziunii este aceea consacrată istoriei teatrului. Conferințele sînt ilustrate cu fragmente din marile piese ale trecutului, fiind slujite mai totdeauna de foarte buni actori. Corespondența între repertoriu, interpretare, punere în scenă, decorație — într-un anumit moment al dezvoltării teatrului — și motivele care au determinat, într-o epocă sau alta, o modificare generală de perspectivă într-una din cele mai vechi și mai iubite arte este riguros urmărită de-a lungul prelegerilor. Ceea ce ne face să medităm cît de utilă ar

fi, de pildă, o recenzie în revistă a câtorva dintre stilurile de joc astăzi caduce, a unor clișee și poncife care s-au perpetuat pe scenă, în virtutea faptului că au cunoscut odată favoarea publicului. Așa ar fi, de pildă, faptul că, în trecut, mulți actori, distribuiți în roluri de amarez sau de june-prim, au împrumutat, fie că aveau sau nu aceeași natură artistică și aceleași calități, felul de a rosti replica și de a se mișca, ale regretatului Tony Bulandra. Sau un exemplu mai recent, legat de interpretarea pieselor de idei, contemporane, al căror substrat este transmis câteodată cu mijloace învechite ale teatrului. Mă refer la acele tirade și declamații rostite de actori cu fața la public, pentru a face să răsunе mai puternic un gând, așa cum se întâmplă, bunăoară, în spectacolul Prima zi de libertate pe scena Teatrului „C. I. Nottara“.

Cu o stagiune sau două în urmă, mai toate teatrele înscriseseră în repertoriul lor piese de Molière. *Tartuffe*, *Burghezul gentilom*, *Vicleniile lui Scapin*, *Bolnavul închipuit* deșteptaseră brusc, și toate în mod egal, interesul teatrelor noastre. Pasiunea pentru Molière a obosit. S-a născut însă o alta, nouă, care i-a luat fulgerător locul: lucrările dramatice ale lui Brecht au acaparat astăzi devotamentul teatrelor. În materie de scenografie, lucrurile nu stau altfel. Cu câțiva ani mai înainte, toate decorurile erau minuțios construite; astăzi se practică, de preferință, un decor stilizat. Această înclinație a unor oameni de teatru de a se lăsa purtați, fără rezistență, de valurile unei tendințe sau ale alteia în alcătuirea repertoriului sau în montarea spectacolelor mi se pare nefericită. Mi-aș îngădui să-l citez chiar pe Molière, împotriva acestei capacități de a prelua o idee și de a o transforma în modă: „Quand sur une personne on prétend se régler, c'est par les beaux côtés qu'il lui faut ressembler“¹ (*Femeile savante*). Într-adevăr, repertoriul unui teatru și punerea în scenă a unui spectacol sînt fapte de artă și, ca atare, ascultă de alte reguli decît cele ale modei. Nu este cu puțință ca, de la orice piesă ar pleca, regizorul să ajungă la aceeași

manieră de tratare. Nu este cu puțință ca absolut toate piesele unui autor să apară la un moment dat la fel de actuale și răspunzînd la fel de clar și de prompt întrebărilor și problemelor momentului. Urmarea unei asemenea atitudini lipsite de discernămint se face imediat simțită: după ce o stagiune sau două un dramaturg este jucat pînă la uzare și plictiseală, iar o formulă artistică este folosită pînă la abuz și istovire, meritele primei inițiative pier, atenția publicului scade, și ceea ce putea fi un act de cultură trece fără urme, fără consecință. Cînd, mai tîrziu, cineva încearcă să reia o lucrare dramatică sau o anumită formulă de spectacol — chemat, de data această, de o realitate legitimă, și nu de considerente arbitrare — el se lovește, în mod fatal, de dezinteresul spectatorilor, care au sentimentul unei noi repetări. O operă, un stil regizoral, o modalitate scenografică trebuie să fie aduse pe scenă ghidindu-ne de o necesitate adîncă de cunoaștere și de expresie, dacă vrem cu adevărat să le impunem, făcînd din ele cuceriri esențiale și durabile.

Trei luni pe an, și anume în perioada în care sălile de spectacol sînt încinse de căldură, teatrele pleacă în obișnuitele lor turnee. Sînt preferate, evident, acele piese care numără mai puține personaje și mai puține decoruri. Uneori, o localitate este vizitată, la intervale scurte, de două sau trei ansambluri, și se întâmplă chiar ca piesele prezentate de diverse teatre să fie aceleași. Cred în tine sau, sub alt titlu, Balul florilor, a constituit, în stagiunea precedentă, lucrarea dramatică cea mai des jucată de diferite colective artistice plectate în deplasare. În același timp, alte piese, cel puțin tot atît de interesante, n-au părăsit scena teatrului care le-a dat viață și strălucire. Adevărul este că la alcătuirea turneelor prezidează prea mult criteriul financiar, că alegerea pieselor menite să circule prin întreaga țară se face în lipsa unui plan general și sub imboldul unor inițiative care ar trebui mai sever controlate. De ce oare nu ar reprezenta turneele un fericit prilej de a valorifica cele mai bune spectacole, creîndu-se drum spre cea mai întinsă cunoaștere a acestora? Și de ce oare nu s-ar putea organiza tot timpul anului acest schimb de valori?

¹ Cînd spui că o persoană
Drept pildă vrei s-o rei,
În părțile ei bune să-i semeni.